

Vybíráme jméno pro dítě. Konotace rodných jmen v internetových diskuzích

Josef Lesák

Katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakulta,
Univerzita Karlova, Praha

Výběru jména pro dítě – stejně jako příchodu dítěte na svět vůbec – byla a je věnována velká pozornost. Novinkou posledních let jsou specializované internetové stránky (www.modrykonik.cz, www.babyweb.cz určené pro matky novorozeňat, www.beremese.cz v Česku, na Slovensku pak např. www.mojasvadba.sk, oba weby jsou primárně zaměřené na diskuze a rady týkající se svateb), které poskytují nastávajícím maminkám¹ stran rodičovství rady rozličné povahy a kvality. Na těchto stránkách je též prostor pro diskuze, pro výměnu zkušeností a nápadů. Jen na webu modrykonik.cz se nachází v několika sekcích bezmála 9000 diskusních témat. Velmi rozsáhlá je přes tři roky probíhající diskuse *Jméno pro miminko*, ta představuje zajímavý soubor textů pro sociolingvistické a psycholingvistické zkoumání, nabízí se např. „maminkovský“ slang (blíže o tom též Lišková, 2008). My jsme se ve svém příspěvku zaměřili na zkoumání faktorů, které ovlivňují volbu jména pro dítě, a zejména na konotace rodných jmen (RJ)² v jednotlivých diskusních příspěvcích.

1. Co ovlivňuje volbu rodného jména?

M. Knappová rozděluje ve své monografii *Rodné jméno v jazyce a společnosti* (1989) faktory ovlivňující volbu RJ na jazykové a mimojazykové (s. 125). Mezi jazykové vlivy patří národní charakter jména, tedy to, že rodiče volí jméno obvyklé v daném národním jazyce (*Kateřina, Martina, Pavel, Tomáš*), oproti jménům jako *Lazar, Wolfgang, Ada, Xenie*, také se přiklánějí k ustálené formě jména v určitém jazyce (např. v němčině *Andreas*, v angličtině *Andrew*, v češtině *Ondřej*). Tato tendence však zdaleka není tak silná jako v době vzniku publikace M. Knappové, naopak čím dál více rodičů záměrně vybírá neobvyklá jména (*Mám ráda trochu neobvyklá jména, ale zase nic extra, třeba Jessica by se mi líbilo.*).

Dále má na volbu jména vliv jeho jazyková forma (Knappová, 1989, s. 126). Jsou preferována jména krátká, obvykle dvouslabičná až tříslabičná (*Tereza, Eliška, Adéla, Jan, Jakub, Tomáš*³). Proti této snaze o jazykovou úspornost působí tendence pojmenovávat děti dvěma jmény (*Jinak moje druhá dcera (jestli se nám povede) bude Ella*

¹ Tyto internetové stránky jsou otevřeny i mužům, ti se až na velice řídké výjimky diskusí neúčastní. Jejich názory na jména jsou však částečně reflektovány v diskusních příspěvcích žen (*manžel říká...*).

² Přidržíme se terminologie M. Knappové (1989) „rodné jméno“, nikoliv křestní.

³ Nejfrekventovanější jména podle údajů ČSÚ (Nejčastější dětská jména v České republice 1999–2007, dostupné na adrese <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/nejcastejsi_detska_jmena_v_ceske_republice_1999_2007/\\$File/jmena1999_2007.pdf](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/nejcastejsi_detska_jmena_v_ceske_republice_1999_2007/$File/jmena1999_2007.pdf)>.

Victoria.; *Já jsem svému synovi dala také dvě jména, Jakub Jan.*⁴). Vliv na výběr má dále grafická podoba jména, jsou preferována jména bez diakritických znamének (*Jan, Michaela, Petr*) i zvuková stránka jména, vybírají se spíše jména podle rodičů „libozvučná“ (*Lenka, Blanka, Milena*) (Knappová, 1989, s. 126), naopak se uživatelé snaží vyhnout jménům se sykavkami, nesnadno vyslovitelnými souhláskovými skupinami, v internetové diskuzi se opakovaně objevuje tendence vystříhat se jménu s hláskou *r, ř* (*Pěkný jméno pro holčičku je třeba i Petruška, ale nějak se mi nelíbí, když je v holčičtím jméně r.*).

Výběr jména též ovlivňuje kolokabilita jména a příjmení. Rodiče se snaží vyvarovat kolokacím, která by vzbuzovala směšné konotace (*Noo, já bych Kašpara dát nemohla, Kašpar Kašpařík je děsnýýýýý.*; *Mě se třeba nelíbí spojení typu Sofie Vomáčková. Proti jménu Sofie nic nemám, ale nějak mi to dohromady nepasuje.*). Nermalou roli hraje také původ jména, jeho prvotní apelativní význam (*Linda – krásná, Leo – lev*) (Knappová, 1985, s. 125, 254). Vedle původního apelativního významu se na výběru jména podílejí i konotace RJ: *Já ho [jméno Kordula] slyšela poprvé. Působí na mě tvrdě, ale neuráží mě.* (Ke konotacím RJ blíže v druhé části příspěvku.)

Na výběru jména se podílejí i faktory mimojazykové. Mezi ně patří dobová společenská obliba – ožívování dříve oblíbených jmen (např. obliba starých jmen *Anežka, Dorota, Tadeáš*⁵), pojmenovávání dětí podle známých osobností kulturního, politického a sportovního života (*Já dala své dceři Charlotta... Inspirovala mě První dáma Masaryková.*, jméno *Dominik* po vítězství českých hokejistů na olympijském turnaji v Naganu), podle filmových a literárních postav (*Pro kluka mám vyhlédnutého „tradičního“ Vojtěcha – líbí se mi, že je staročeské, hlavní hrdina „Romance pro křídlovku“ (od Hrubína, filmová verze – Jaromír Hanzlík) je Vojta.; Radši jsme zvolili Jonáše, podle Samotáře v Seattlu.*). Blíže se v poslední době společenskou oblibou rodných jmen zabývala *Eva Hájková*. Z jejího zkoumání, založeného na údajích Českého statistického úřadu, vyplývá, že dobové oblíbenější jména ženská než jména mužská (Hájková, 2004, s. 9).

Rodinné zvyklosti jsou dalším faktorem, který ovlivňuje výběr rodného jména. *M. Knappová* (1989, s. 129 – 130) uvádí zvyk „pojmenovávat po blízkém příbuzném“ (po rodičích, prarodičích). V internetové diskuzi působí tento faktor spíše opačně, nastávající matky odmítají dávat jména po rodičích, nejčastěji s odůvodněním, že je nutná změna, že pak dochází ke zmatkům, nastávajícím matkám také vadí oslovení typu *stará Lenka, mladá Lenka (Kdybych se nejmenovala Simona, tak by holka byla možná Simonka, ale já nechci v rodině stejný jméno, to je pak šílený.)*. Jména po rodičích spíše prosazují otcové (*Manžel sice strašně chtěl, aby se holčička jmenovala Linda po mě, ale mě by vadilo, že nevím, kterou z nás volá.*). Dalším příkladem rodinných zvyklostí je výběr jmen pro děti podle určitého klíče (např. všechna jména začínající na *j*: *My*

⁴ Všechny uvedené jazykové doklady pocházejí z internetové diskuze *Jméno pro miminko* dostupné na adrese <http://www.modrykonik.cz/forum/show.php?vThreadID=4705&vGroupOffset=0&vOffset=0>. Citace uvádíme v původní podobě, pouze opravujeme zjevné překlepy, doplňujeme interpunkci a diakritická znaménka. Citace ve slovenštině nepřekládáme.

⁵ Z databáze ČSÚ http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/nejcastejsi_jmena_deti_v_lednu_2008, http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/nejcastejsi_jmena_deti_v_lednu_2003.)

chceme dát všechny jména na j- ted' to bude Julie nebo Jakub, a pak máme ještě v záloze Justýnku.).

Významnou úlohu při výběru jména hrají individuální zkušenosti s nositeli daného jména (*Barborka se mu taky líbí, ale já znám jednu takovou hroznou Barboru, a proto tohle jméno nechci dát našemu dítěti.*), jen obtížně se prosazují jména bývalých partnerů/partnerek (*Teda mě se nejvíc líbí Lukáš, ale vzhledem k tomu, že je to má bývalá velká láska, tak by to manžilek nerozdýchal.*), četnost jména (*Ondrášek se mi líbil hrozně dlouho, ale v poslední době mám pocit, že už je těch Ondrášků nějak moc.*), malé množství hypokoristik – ve skutečnosti však jde často o neschopnost hypokoristika vytvořit (*Skoromanžela nadchlo jméno Sebastian. Není to špatný jméno, ale nějak mě nenapadaj zdobněliny.*), časová blízkost svátku a narozenin, resp. svátečních dnů (*Líbí se mi i David, ale je to den před Silvestrem.*).

Jako velmi kuriózní se jeví výběr jména podle knihy C. Karolinss *Jméno je váš osud*, v níž je popsána povaha nositele určitého jména (např. *Anna: Obětavá, milující, ale často žijící životem druhých. Je to osud starostí a práce. Neustálý koloběh povinností. Anna je matka a žena. Moc toto jméno nedoporučuji, je v něm vnitřní tušení nelehkého údělu.*). Ač diskutující dávají najevo povznesenost nad tyto výklady, jistý vliv na volbu jména pro jejich děti mají: *Michaela je i naše vytoužené jméno, pokud to tedy bude holčička! A bohužel mám špatnou zprávu... protože podle té knížky, tohle jméno vůbec nedoporučuji!!! Prý bude mít v životě málo štěstí, bude ji trápit zdraví, bude nevyrovnaná... už si nepamatuji všechno, ale závěrečná věta zní „pokud nemusíte, tak jméno Michaela vůbec nedávejte, je spoustu jiných jmen.“ Tak jsem z toho pěkně rozladěná!!!*

2. Konotace rodných jmen

Rodná jména – stejně jako všechna vlastní jména – jsou oproti jménům obecným charakterizována absencí lexikálního významu (neobsahují pojmové sémy)⁶ (ESČ, s. 205), ale mohou mít určitou stránku významovou, nejčastěji konotace (srov. Popela, 1964), „sekundární významové rysy podílející se na pragmatické složce významu lexikálního“ (ESČ, s. 225). Pro konotace je charakteristické, že odrážejí vztah uživatelů jazyka k mimojazykové realitě, jsou odrazem životních zkušeností jedince (Machová, 2001, s. 18).

Jak zdůrazňuje Svatava Machová, jedná se o tzv. neprototypické vlastnosti, tedy takové, které nejsou společné všem uživatelům jazyka. U rodných jmen to platí zvláště, řada jmen byla v internetové diskusi hodnocena jako „hezká“ i jako „nevhodná“ (*takové jméno bych nedala ani za nic*) zároveň. Konotace rodných jmen jsou také významnou měrou ovlivněny zkušenostmi s nositeli příslušných jmen (pro někoho má jméno Kašpar konotaci [+směšnost], pro dalšího [+rozvernost]: *Já bych se u Mikuláše a Kašpara bála, že se jim děti budou smát.; Ještě by mě zajímal váš názor na jméno Kašpar??? Mě se to jméno líbí, přijde mi takové veselé, rozverné, ale manžel o tom nechce slyšet, bere to jako urážku.*). Výjimečné nejsou ani naprosto odlišné konotace u různých variant téhož jména. Patrné je to např. u jména Anna, jehož podoba Anička (ostatně i jako základní varianta Anna) je hodnocena jako [+hezká], kdežto forma Anča

⁶ Hovoří-li se o významu jmen, má se na mysli tzv. prvotní význam, tedy význam slova předtím, než začalo fungovat jako proprium.

jako [+ošklivá]: *To naše se bude jmenovat Anička, to je takové hezké jméno.; Keby som raz mala babu, určite by to bola Anna. Je to krásne symetrické meno, dá sa s ním pekne pohrať, jediná škaredá prezývka je Anča.*

V našem příspěvku jsme konotace rozdělili do několika okruhů. Ponecháváme stranou příliš obecné konotace jako [+hezký], [-hezký], [+obyčejný], [+zvláštní].

Nejčastější konotací, která se objevuje v internetové diskusi, je [+směšnost]. Rodiče se snaží vyhnout jménům, která by podle jejich mínění mohla působit směšně. Obávají se zejména posměchu ostatních dětí ve škole. Menší část jmen je hodnocena jako směšná sama o sobě:

Já bych se u Mikuláše a Kašpara bála, že se jim děti budou smát, protože ony by se fakt smály, s malými dětmi pracuju.

Upřímně myslím, že Kašpar by vám moc nepoděkoval... v dětství by se mu smáli a v dospělosti by byl směšný.

Mě se hrozně líbí Ema, Josefínka, Manfréd, Gertrúda, Elizabeth, Johanka, Bedřiška, Jindřiška – to sou úžasné jména, ale nikdy bych je svému dítěti nedala, bo by se mu každý smál.

Jiná jména, zvláště ta méně frekventovaná, jsou hodnocena jako směšná zvláště v kolokaci s určitým příjmením:

Když jsme u těch směšných jmen – šéf včera říkal, že jeho soused se jmenuje Dionýsos Konvička.

Dionysose znám osobně, tohoto konkrétně jmenovaného. Ale co takhle Kajetán Pometlo... to je taky dobrý mazec.

Konotaci směšnosti mají i cizí (ještě nezdomácnělá) jména v kolokaci s běžnými českými příjmeními: *Taky mi připadá dost divný dávat cizí jména, jednak kvůli třeba českému příjmení, ale některá ta jména pak působí spíš směšně. Taky máme v ulici jednu (romskou) rodinu, která se v nich vyžívá, mají Kevina, Esmeraldu, Lorenza apod. No děs.*

A myslím že k většině českých příjmení se jména jako Vanessa, Jessica apod. teda moc nehodí... my máme příjmení Novákovi a z Jessicy Novákové by myslím hodně lidí učúrávalo smíchy.

Většina jmen nabývá příznaku směšnosti vlivem asociací, při nichž se na základě jedné jazykové formy vybavuje forma druhá (ESC, s. 48, s. 225), ve spojení se jménem výsměšná.

Matěj je taky moc hezký jméno, ale my bychom ho použít nemohli, protože Matýsek je u hasičů přezdívka pro jeden typ cisterny.

Mně se moc líbí Emma, jenže rodiče se mi vysmáli, prý „Emma mele maso...“ no a teď nevím, co dál.

Já bych chtěla Julinku, ale on [manžel] mi říká, že je to jak žížala.

My máme dceru Svatavu. Taky jsem si nebyla jistá. Přišel s tím manžel a já jsem mu říkala, že to se mu jednou tedy poděkuje, až na ni děti ve škole budou pokřikovat Sváčo nebo Svátku. Ve 2. třídě skutečně přišla z družiny nabroušená a prej „Kdo mi dal tak blbý jméno?“ Že jí děti říkají Sváčo.

Často bývá negativní asociace spojena s rýmovaným pořekadlem, které jí upevňuje: *K těm Eliškám... můj ji chtěl dát, ale mně se to moc nelíbí... liška.*

Můj skorotchán se jmenuje Oto a já si vždycky vzpomenu na tu scénu z Bylo nás pět, jak ta vychovatelka plísnila toho malého Otíka – Oto! No toto!

Nakonec vyhrála Alexandra, takže na 100 % to bude Tomášek a Sašenka, jen mám trochu obavy, aby jí neřtkali Sušenko.

Konotace směšnosti jsou uživateli jazyka považovány výhradně za negativní.

Další poměrně hojně zastoupenou skupinou jsou jména, jež vzbuzují konotaci [+hanlivost]. Tato konotace je vázána na negativní asociace opět často spojené s rýmovanými pořekadly. Dehonestace míří na oblast sexu:

Hlavně nikdy Denis, pak by to dítě hodně trpělo posměšku Denis p[eni]s.

Jen mi přišlo, že Majka nechce z určitého důvodu Denise a chtěla by Lindu, což je stejný „případ“ jako u Denise [pinda].

Amálka je jméno překrásné! Jak je v kalendáři? Já bych ho chtěla taky, ale můj muž na něj má takovou hanlivou přezdívku [análka], tak ho zavrhl.

Manžel mi řekl, že Lea je jako poronočasopis a při Lie zvedl oči v sloup. Mám to těžký.

Jako se mi líbilo Amy, ale zase slyším „ejmi dej mi“ ... no, není to jednoduchý, aby jsme se těm dětem nepomstili.

Já bych nedala Magdu ani tu Blanku, je to ale tím, že mám sousedku Blanku a vždycky jí ve škole spolužáci nadávali do blány.

Dále se objevují hanlivé konotace, které mají zdroj v asociacích příslušných jmen s věcmi, jež vyznívají ve spojení se jménem dehonestujícím způsobem:

Tak já jsem vždycky měla představu, že budu mít Barunku a Adámka. Jenže Barunku mi neschválil manžel, protože mu to připomíná bramboru (stejně jako mému tátovi) a Adámku je teď všude děsně moc.

Tyhle posměšný komolenice jsou skoro na všechny jména. I když ne takhle tvrdý, Lenka – plenka, podkolenka a Jirka – sirka.

Zachytili jsme i konotace, které – zvláště v době nedávno minulé – motivoval odpor ke komunismu a s ním spojený negativní postoj ke všemu sovětskému:

Nevím, jestli jsem to sem už nepsala, ale naši mi vybírali jméno s velkým ohledem na to, aby se nedalo komolit. Takže Lenka, Leni, Lenička... Ale když mě babky ze sousedství oslovily Leninko, tatínek málem vylítnul z kůže, prý to bylo jak mladá od Lenina.

Ježišmarjá, Estéban... no velká hrůza, vždyť mu budou říkat estébáku!

Moje mamka mi říkala, že když jsem se měla narodit, že chtěla, abych se jmenovala Lada, ale u nás v baráku byla holčička jménem Lada a děti na ni pokřikovali žigulíku, takže máma se rozhodla, že Lada se konat nebude, že nikdo nebude na její dítě pořvát ty žigulíku.

Vyloženě negativní konotací je [+ošklivost]. Do této skupiny zařazujeme jména označená diskutujícími jako explicitně „ošklivá“. Jména, která uživatelé jazyka považují za „nesympatická“, „nevhodná“ bez bližšího odůvodnění (bez vysvětlení konotace), necháváme pro jejich přílišnou obecnost stranou. Konotace ošklivosti je v několika případech expresivně podbarvena výmluvným citoslovcem „brrr“.

Mírek se mi taky vůbec nelíbí a takovej Luboš je taky ošklivý. Brrr.

Já můžu jen být ráda, že se má tchýně vzbouřila proti jménu manželova otce a dědy (i když se to od ní očekávalo – tradice)... to bych měla doma Ludvíka... brrrrr.

Keby som raz mala babu, určite by to bola Anna. Je to krásne symetrické meno, dá sa s ním pekne pohrať, jediná škaredá prezývka je Anča. Brrr.

Nič v zlom, ale je to meno [Josef], pri ktorom mi naskakuje husia koža...

K té Simoně, tady ve Francii tohle jméno vůbec nefrčí, Simona je podle názoru všech mých známých snad to nejošklivější, co bych mohla své dceři dát... všichni říkají prastaré, nemoderní, ošklivé, až hanlivé.

Jména velmi odlišných zvukových kvalit (Kordula, Jolana, Viola, Vanda) tvoří skupinu pro niž je charakteristická konotace [+tvrdost], [+drsnost], [+hrubost]. Komplementární konotace [+měkkost], [+jemnost] a [+něžnost] je zastoupena řidčeji. „Tvrdá“ jména mají neutrální nebo negativní příznak, jména „měkká“ jsou naopak hodnocena pozitivně:

Já ho [jméno Kordula] slyšela poprvé. Působí na mě tvrdě, ale neuráží mě.

Jako malé mi říkali Violko, horší je to v dospělosti, Violka je už moc dětinská a Violko zní tvrdě.

Alena je tvrdá.

No uznejte, Barbora Nýdlová zní dost tvrdě.

Ta Vanda je docela tvrdá, ale pokud se vám líbí, není co řešit.

Jolana mi přijde moc hrubý, i když ho můžeš zjemnit na Jolanku, taky mi nějak neseď.

Róza mi připadá dost drsná (ve srovnání s Rozárkou).

Jojo, takový [jméno Nina] jednoduchý a jemný.

My jsme vymysleli další variantu pro holčičku. Mia... je to super, krátký, výstižný, nežný, prostě úžasný jméno....

Linda je pěkné, to jo, to neříkám kvůli sobě, ale takové měkké.

Štěpán Pařízek se nám líbí, to Pařízek je takové tvrdé, tak ten Štěpán to zjemní.

Některá jména vzbuzují konotaci [+mužnost], [+síla]. V případě, že se tato konotace vztahuje k mužským jménům, je hodnocena kladně, nese-li tuto konotaci ženské jméno, jedná se o konotaci negativní:

Manžel říká, že pořádný chlapský jméno je Ruda.

Tomáš je moc hezké jméno... mužné... oproti Jakobovi (ale to je jinak taky hezké jméno).

Andrea je jméno pro chlapa!

Konotace [+žena] se vyskytuje pouze u mužských jmen, jedná se o konotaci negativní, [+zženštilost]:

Strašný jméno pro chlapa mi přijde Míla, Miloslav, ale to je možná tím, že mám tetu Miloslavu, tak mi to přijde moc zženštělý.

Mně se strašně líbí jména Simon nebo Denis, no manžel o žádném z nich nechce ani slyšet, prý to jsou zženštělá jména.

Určitá jména jsou užívateli jazyka vnímána jako primárně [+dětská] nebo jako primárně [+dospělá] jména. „Dětská“ jména jsou hodnocena víceméně pozitivně, pokud se vztahují k dětem, ve spojení s dospělou osobou už jsou považována za směšná (negativní konotace). Jména s konotací dospělosti jsou zamítána, protože se nehodí k malému dítěti:

Violka je už moc dětinská.

Někdo se tu zamýšlel proč se nedává Amálka... podle mně je to divné pro dospělou nebo třeba starší ženu... hodně jsem vybírala jméno podle toho, protože dcera bude většinu života dospělá a pro dospělou ženu mi přijde divné jméno Natálka, Leontýna, Amálka apod. To se nechci nikoho dotknout, jen mi to prostě přijde divné. Stejně tak pro kluka třeba Matyáš, Tobiáš apod... pro chlapečka dobrý, ale nepasuje mi to k dospělýmu chlapovi.

Eliška je taky fajn, ale nějak mi prostě nesedí na dospělou ženskou, na dítěti to zní hezky, ale takovej ten střední věk mi prostě nejde do pusy...

Mne se Jonáš po pravdě teda nelíbí, nelíbí se mi to na dospělýho chlapa.

Páčia sa mi mená, kde je "ia", mne sa tiež páči Sofia, ale to je meno pre dospelú ženu.

Dál jsme přemýšleli Karin, na to já pořád říkám, že by se musela narodit rovnou jako slečna, a ne jako mimi.

Poměrně široké spektrum jmen konotuje [+známé osobnosti], popř. [+filmové či literární postavy]. Tyto konotace přispívají k volbě jména pozitivně (spojují-li si je uživatelé jazyka se svými oblíbenci), ale mohou i odrazovat (ve spojení s neoblíbeným umělcem, zápornou filmovou či literární postavou):

Když řeknu Kamil, tak se mi okamžitě za to vybaví „Emanuel Gott“.

Jo, holky, to je nejhorší, když výběr jména probíráme s rodinou nebo známými, takhle už mi ségra rozmluvila Stellu, prý jí hned napadlo Zázvorková.

Já si vždycky [když slyším jméno Agáta] vybavím tu kikinou Hanychovou.

Amélie je francouzsky Amálie, to se mi taky líbí, ale to by mi pak přišlo, že to dáváme vyloženě podle Amélie z Montmartu.

Taky mě napadla Erzebeth, jako z Jakubiskovo Bathory. Já tohle jméno znám od kamarádky, je z těch zemí, kde se používá.

Můj syn se musí jmenovat Estéban. Podle Almodóvara, Vše o mé matce, syn to je prostě Estéban.

Mě Olivia nikdy nenapadla, měla jsem to spojený jen s Olív Oilovou z Pepka Námořníka.

Konotace známé osobnosti se většinou pojí s netradičním jménem (Stella [Zázvorková]) nebo se jménem osobnosti, která se v dané době často objevuje v médiích (Agáta [Hanychová], Sámer [Issa]). Konotaci seriálové postavy však může nést i tradiční jméno: *Moje mamka mi navrhovala Anežku, tak jsem jí říkala, jestli moc nekouká na Ulici.*

Na základě vlastní zkušenosti konotují některá jména uživatelům jazyka [+domácí zvířata]. Nejčastěji se setkáme s konotací [+pes], ale i [+kočka] a [+ovce]:

Jak se dá hezky zdvořit jméno Kristýna? Kristýnka, Kristi (to mi přijde jako „Kriste pane...“) Kiki... – to je zas jak na psa.

Jedna slečna od nás z ulice dala synáčkovi jméno Max, mě to přijde jako spíše na psa, ale prosím.

Nela se mi sice líbí, ale toto jméno má u nás dost psů, bohužel. Stejně jako Sára. Je to smutný, ale je to tak.

My máme mačku Lindušku, ale ináč pekné. (Zřejmě se jedná o vliv dětské knihy M. Zinnerové Linda, kočka zahradní.)

Někde v pozadí je Nela – ta se nelíbí mému muži. Jeho rodiče totiž chovají vždy tak 2 – 3 ovce, pojmenovávají je a jedna se právě jmenovala Neli. Takže nemůžeme mít Nelinku.

Jména, která konotují domácí zvířata, nemusejí mít vyloženě negativní podtext (mnohdy jsou hodnocena naopak jako velmi krásná), ale konotace domácího zvířete představuje etický (dítě na stejné úrovni jako zvíře) i praktický důvod (zmatky v rodině, kdyby se dítě a zvíře jmenovali stejně) pro zamítnutí potenciálního jména pro dítě:

Tak nám sa hrozne páči meno Alex, je také univerzálne aj pre babu aj pre chalana. Lenže je tu malý zádrhel. Naši majú 2-ročného psa, ktorý sa tak volá – to meno má jednoducho svoju krásu. No a mame po Alexovi – Alexe doma.

V diskusi na stránkách www.modrykonik.cz lze zaznamenat ještě další – méně frekvencované – konotace rodných jmen, tyto konotace se objevily jen v jednom případě, výběrově uvádíme např.:

[+princezna]: *Ladu, no jo, to se asi pak řeší jinak... ty si vlastně princezna Lada.*

[+čokoláda]: *Ta Margot znie tiež dobre... u nás sa predáva čokoládka "margotka" normálne som dostala chuť.*

[+kouzlo]: *Ještě přidám jedno zajímavé jméno, holčička od skorošvagrové je Yas-mínka (Jasmínka), je to kouzelné jméno. (Zřejmě ovlivněno filmovou orientální pohádkou Aladin a kouzelná lampa.)*

[+slunce]: *A kamarád a jeho sestra maj krásný, ale neobvyklý – Hélio (čte se Élio) a Iris – ty mi přijdou takový optimistický a prosluněný.*

[+dárek]: *Voláme ho [Dária] DAJO a ešte častejšie DARČEK. Je to pre nás v skutočnosti veľký darček.*

[+rošťák]: *Pod Denisem si predstavím takového malého rošťáka. (Patrný vliv filmu Denis postrach ulice.)*

[+strohost]: *Také se nám líbí Ema, v dospělosti je to krásné jméno, ale na malou holčičku se mi to zdá strohé.*

3. Závěr

Představené konotace rodných jmen nám ukázaly, že tyto sekundární významové rysy (to, jaké se nám jméno zdá, jak ho pocítujeme, co v nás vyvolává apod.) hrají významnou úlohu při pojmenování dítěte. Z výzkumu vyplývá, že důležitější jsou při výběru jména konotace negativní, uživatelé jazyka je považují za „varování“ před použitím určitých jmen. Nejčastěji se nastávající rodiče snaží vyhnout jménům, která by mohla působit směšně či hanlivě, jménům „dětským“ nebo naopak „dospělým“. V případě konotací určitého zvukového dojmu mají negativní podtext „drsná“ jména ženská, konotace jemnosti je naopak považována za pozitivní u jmen ženských i mužských (ovšem „jemná“ jména mužská jsou nezdárka hodnocena rovnou jako „zženštilá“). Některá jména pak také mohou mít sama o sobě konotace pozitivní.

Konotace pozitivní se ukazují pro výběr jména méně důležité (nejčastější pozitivní konotací je velmi obecné *Je to pěkné jméno*). Z pozitivních konotací může mít při volbě jména vliv zejména konotace známé osobnosti (tato konotace ovšem může být i negativní) a konotace mužnosti u mužských jmen. Došli jsme k závěru, že pro rodiče je

důležitější vyhnout se jménu s negativními konotacemi a radši vybrat jméno neutrální (jen „hezké“) než vybírat jména podle konkrétních pozitivních konotací.

Ve sledované internetové diskusi se objevil přirozeně jen zlomek rodných jmen, ovšem jedná se o jména, která jsou v současné době pro děti zvažována. Z výzkumu tak vypadla konotačně zatížená jména jako *Ladislav* (negativní konotace spojené s verši *Láďa má velkou hlavu / jak pytel od banánů* ze známé písně), *Jaroslav* (*Nechovej se jak malej Jarda.*), *Emil* (*Ty jsi ale emil, takhle to zvorat.* [-intelligence]) apod.

Literatura:

Encyklopedický slovník češtiny. Red. P. Karlík, M. Nekula, J. Pleskalová. Praha: Nakladatelství Lidové noviny 2002. 606 s.

HÁJKOVÁ, Eva: Posuny v oblíbě a užívání jména v současnosti. In: *Vlastní jméno jako prostředek sociální symboliky*. Praha: UK PedF 2004, s. 7 – 12.

KNAPPOVÁ, Miloslava: *Jak se bude jmenovat?* 2. vyd. Praha: Academia 1985. 344 s.

KNAPPOVÁ, Miloslava: *Rodné jméno v jazyce a společnosti*. Praha: Academia 1989. 208 s.

LIŠKOVÁ, Michaela: Jak si povídají matky v internetové kavárně. In: *Jazykovědné aktuality*, 2008, roč. 45, č. 1 – 2, s. 33 – 38.

MACHOVÁ, Svatava: *Sémantika*. In: *Sémantika a pragmatická lingvistika*. Praha: UK PedF 2001, s. 7 – 65.

POPELA, Jaroslav: *K teorii jazykového znaku*. In: *Bulletin Ústavu ruského jazyka a literatury VIII*. Praha: Universita Karlova 1964, s. 5 – 22.